

Právo na zákonného soudce

Součástí práva na zákonného soudce jsou požadavky na dodržení zákonného vymezení věcné, funkční a místní příslušnosti soudu (§ 9 až § 12, § 84 až § 89a o.s.ř.), dodržení hledisek rozdělení soudní agendy mezi senáty a jediné soudce (samosoudce), včetně počtu soudců a přísedících v senátech (§ 36 až § 36c o.s.ř., § 9 odst. 2, odst. 3, § 12 odst. 2, odst. 3, § 15 odst. 2 a § 27 odst. 1 zák. č. [335/1991](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů), vyloučení soudců z projednávání a rozhodování věci z důvodu jejich podjatosti (§ 14 o.s.ř.) a ve vztahu ke konkrétnímu soudci, dodržení zásady přidělování soudní agendy a určení složení senátů podle předem stanovených pravidel, obsažených v rozvrhu práce toho kterého soudu vypracovaného v souladu s obecně závaznými právními předpisy tak, aby i pro účastníky řízení byla zaručena předvídatelnost a transparentnost obsazení soudu v konkrétní věci.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 28 Cdo 318/2002, ze dne 19.2.2004)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobců A) Z. K., B) H. M., zastoupené advokátkou a C) I. K., proti žalovanému 1) Zemědělskému družstvu D. L. v likvidaci, zastoupenému advokátem a 2) A., s.r.o., zastoupenému advokátem, o určení neplatnosti výpovědi z nájemní smlouvy a umožnění užívání nebytových prostor, vedené u Okresního soudu v Olomouci pod sp. zn. 12 C 135/94, o dovolání druhé žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Ostravě ze dne 9.7.2001, č.j. 15 Co 70/2001-284, tak, že rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 9.7.2001, č.j. 15 Co 70/2001-284, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobou, podanou dne 20.4.1994 u Okresního soudu v Olomouci, domáhali se žalobci vydání rozsudku, jímž mělo být určeno, že výpověď z nájmu nebytových prostor ze dne 28.1.1994, je neplatná.

Okresní soud v Olomouci jako soud prvního stupně usnesením ze dne 27.2.1995, č.j. 12 C 135/94-18, věc vedenou u Okresního soudu v Olomouci pod sp. zn. 12 C 363/94 spojil ke společnému projednání s věcí vedenou u Okresního soudu v Olomouci pod sp. zn. 12 C 135/94.

Soud prvního stupně dále usnesením ze dne 1.8.1997, č.j. 12 C 135/94-140, připustil, aby do řízení na straně žalované jako další účastník vstoupila A., s.r.o. K odvolání druhého žalovaného Krajský soud v Ostravě jako soud odvolací usnesením ze dne 29.1.1998, č.j. 12 Co 744/97-195, potvrdil usnesení soudu prvního stupně. Poté soud prvního stupně usnesením ze dne 12.10.1998, č.j. 12 C 135/94-199, vyzval žalobce, aby ve lhůtě tří dnů od doručení usnesení opravili žalobní petit o užívání nebytových prostor tak, aby byl přesný, určitý, označení nemovitostí odpovídalo zápisu v katastru nemovitostí a hmotnému právu, a zároveň byl materiálně vykonatelný. Současně žalobce poučil, že pokud ve stanovené lhůtě žalobní petit neupraví, řízení zastaví.

Soud prvního stupně nato usnesením ze dne 8.7.1999, 12 C 135/94-214, změnu návrhu učiněnou podáním ze dne 10.11.1998 nepřipustil a usnesením ze dne 21.10.1999, č.j. 12 C 135/94-228, změnu návrhu opět nepřipustil. Dále soud prvního stupně rozsudkem ze dne 9.12.1999, č.j. 12 C 135/94-247, zamítl v odstavci I. návrh, kterým se určuje, že výpověď z nájmu nebytových prostor daná přípisem ze dne 28.1.1994, je neplatná. Současně v odstavci II. řízení o umožnění užívání nebytových prostor zastavil.

K odvolání žalobců Krajský soud v Ostravě jako soud odvolací rozsudkem ze dne 9.7.2001, č.j. 15 Co 70/2001-284, rozsudek soudu prvního stupně potvrdil. Současně v odstavci II. rozhodl o nákladech odvolacího řízení a v odstavci III. nepřipustil dovolání proti svému rozsudku. Převzal skutková zjištění i právní posouzení soudu prvního stupně a dospěl k závěru, že za situace, kdy žalobci mají od 22.4.1994 znemožněn přístup do předmětných nebytových prostor a od té doby nemohou provozovat svou činnost, by vydání určovacího výroku ve smyslu § 80 písm. c) o.s.ř.

nevyřešilo právní postavení žalobců, bez vydání tohoto výroku se jejich právní postavení nijak nezmění a nestane se nejistým. Shodně se soudem prvního stupně uzavřel, že řízení o umožnění užívání nebytových prostor je nutno podle § 43 odst. 2 o.s.ř. zastavit, neboť návrh na stanovení této povinnosti nesplňoval náležitosti řádného návrhu na zahájení řízení ve smyslu § 79 o.s.ř.

Proti rozsudku odvolacího soudu podala druhá žalobkyně včas dovolání, jehož přípustnost dovozovala z ustanovení § 237 odst. 1 písm. g) o.s.ř. Tvrdila, že byla odňata svému zákonnému soudci, v důsledku čehož byl odvolací soud nesprávně obsazen. Poukazovala na článek 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod s tím, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci, přičemž příslušnost soudu i soudce stanoví zákon. Dále namítala, že zcela shodně s Listinou zakotvuje právo na zákonného soudce i ustanovení § 7 odst. 2 zákona č. 235/91 Sb. Podle dovolatelky nesprávné obsazení soudu jako skutečnost opodstatňující přípustnost dovolání ve smyslu § 237 odst. 1 písm. g) o.s.ř. a zakládající současně dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. a) o.s.ř. je dána i tehdy, jestliže věc projednají a rozhodují soudci, kteří k tomu nejsou zákonem povoláni a nejsou v konkrétní věci zákonnými soudci. Poukazovala též na vyhlášku Ministerstva spravedlnosti č. 71/1993 Sb., kterou se mění a doplňuje vyhláška č. 576/1991 Sb., na základě níž v obvodu Krajského soudu v Ostravě byla zřízena jeho pobočka se sídlem v Olomouci, která rozhoduje mimo jiné o opravných prostředcích proti rozhodnutí Okresního soudu v Olomouci v občanském soudním řízení. Dále tvrdila, že řízení je zmatečné a rozhodnutí odvolacího soudu vadné, zejména pokud bylo potvrzeno rozhodnutí soudu prvního stupně, kterým bylo zastaveno řízení o umožnění užívání nebytových prostor. Dále konstatovala, že postupné úpravy petitu ze dne 24.4.1997, 11.11.1998, 30.8.1999 jsou procesními úkony, které plně naplňují kritéria o.s.ř. spojená s nároky na specifikaci petitu z hlediska srozumitelnosti, vykonatelnosti a opoře v hmotném právu. Navrhla proto zrušení rozhodnutí odvolacího soudu a vrácení věci tomuto soudu k dalšímu řízení.

Vyjádření k dovolání nebylo podáno.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací při posuzování tohoto dovolání vycházel z ustanovení části dvanácté, hlavy 1, bodu 17 zákona č. 30/2000 Sb., podle něhož dovolání proti rozhodnutím odvolacího soudu, vydaným přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona nebo vydaným po řízení provedeném podle dosavadních předpisů, se projednají a rozhodne se o nich podle dosavadních předpisů. Proto v tomto rozsudku jsou uváděna ustanovení občanského soudního řádu ve znění před novelou provedenou zákonem č. 30/2000 Sb. (dále jen „o.s.ř.“).

Podle § 236 odst. 1 lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

Proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně je dovolání přípustné jen za naplnění předpokladů uvedených v § 238 odst. 1 písm. b) o. s. ř. anebo v § 239 odst. 1 a 2 o. s. ř.

Podle § 238 odst. 1 písm. b) o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku odvolacího soudu, jímž byl potvrzen rozsudek soudu prvního stupně, kterým soud prvního stupně rozhodl jinak, než v dřívějším rozsudku proto, že byl vázán právním názorem odvolacího soudu, který dřívější rozhodnutí zrušil.

Podle § 239 odst. 1 a 2 o. s. ř. je dovolání přípustné proti rozsudku nebo usnesení odvolacího soudu ve věci samé, jímž bylo rozhodnutí soudu prvního stupně potvrzeno, jestliže odvolací soud ve výroku rozhodnutí vyslovil, že dovolání je přípustné, protože jde o rozhodnutí po právní stránce zásadního významu. Nevyhoví-li odvolací soud návrhu účastníka na vyslovení přípustnosti dovolání, který byl učiněn nejpozději před vyhlášením potvrzujícího rozsudku nebo před vyhlášením (vydáním) usnesení, kterým bylo rozhodnuto ve věci samé, je dovolání podané tímto účastníkem přípustné, jestliže dovolací soud dospěje k závěru, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu má po právní stránce zásadní význam.

V posuzované věci odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, aniž by tomuto rozhodnutí předcházelo zrušující usnesení odvolacího soudu, aniž připustil proti svému rozhodnutí dovolání, přičemž žalobci návrh na vyslovení přípustnosti dovolání v odvolacím řízení neučinili.

Za této situace může být přípustnost dovolání založena již pouze ustanovením § 237 odst. 1 o.s.ř., tedy v případech, kdy řízení je postiženo některou z vad zde uvedených (důvody zmatečnosti). V případě prokázání existence takové vady je dán současně dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. a) o.s.ř. K těmto vadám dovolací soud přihlíží z úřední povinnosti bez ohledu na to, zda byly v dovolání namítány (§ 242 odst. 3 věta druhá o. s. ř.). Dovolatelka ostatně v podaném dovolání uplatňuje dovolací důvod ve smyslu § 241 odst. 3 písm. a) o. s. ř., když tvrdí, že řízení je poznamenáno vadou podle § 237 odst. 1 g) o.s.ř. Protože jiné vady řízení podle § 237 odst. 1 o.s.ř. tvrzeny nebyly a ani z obsahu spisu nevyplývají, zabýval se dovolací soud tím, zda řízení vadou namítanou dovolatelkou skutečně trpí, či nikoliv. Přípustnost dovolání podle uvedeného ustanovení není ovšem založena už pouhým tvrzením, že v řízení

mělo dojít k některé z vad v tomto ustanovení uvedených, nýbrž je zapotřebí prokázat, že řízení je takovou vadou skutečně zatíženo.

Dovolatelkou tvrzený případ přípustnosti dovolání podle § 237 odst. 1 písm. g) o.s.ř. je dán tehdy, jestliže rozhodoval vyloučený soudce nebo byl soud nesprávně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát.

Dovolací soud přisvědčil tvrzení dovolatelky o naplnění dovolacího důvodu podle § 237 odst. 1 písm. g) o.s.ř., pokud namítala, že byla odňata svému zákonnému soudci, v důsledku čehož byl odvolací soud nesprávně obsazen.

Jedním ze stěžejních ústavních atributů, vymezujících postavení moci soudní v České republice, je princip, podle něhož nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci (princip zákonného soudce).

Podle čl. 38 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) platí, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci, přičemž příslušnost soudu i soudce stanoví zákon. Zcela shodně s Listinou zakotvuje právo na zákonného soudce i § 7 odst. 2 zák. č. [335/1991](#) Sb., o soudech a soudcích.

S ohledem na znění dotčené části § 237 odst. 1 písm. g) o.s.ř. („...byl soud nesprávně obsazen,...“ je však především nutno zaujmout stanovisko k tomu, zda na existenci tohoto dovolacího důvodu lze vůbec usuzovat též z pohledu práva na zákonného soudce ve smyslu shora citovaného ústavního požadavku či nikoliv. Jinými slovy řečeno, zda k výkladu pojmu nesprávného obsazení soudu z hlediska tohoto dovolacího důvodu vystačí pouze hlediska obsažená v § 36 až § 36c o.s.ř. a jejich interpretace, aniž by bylo nutno se zabývat otázkou, zda ve věci jednal a rozhodoval zákonný soudce.

Podle dovolacího soudu pojem nesprávné obsazení soudu nelze redukovat pouze na porušení zásad rozdělení soudní rozhodovací agendy mezi senáty a jedinými soudci (samosoudci) tak, jak to vyplývá z § 36 až § 36c o.s.ř., a to navíc jen pro případ, že namísto senátu jednal a rozhodoval soudce jediný (samosoudce). Z pohledu ústavního vymezení obsahu práva na zákonného soudce je nepřijatelný závěr, že soud není nesprávně obsazen, i když soudci (nebo některý z nich), kteří věc projednávají a rozhodují, neodpovídají těm kritériím, jejichž podstatou a smyslem je zaručit zásadu, že nikdo nesmí být odňat svému zákonnému soudci. Takový výklad by nepochybně nebylo možno považovat za ústavně konformní (srov. k tomu např. nález Ústavního soudu č. III. ÚS 200/98 ze dne 17.12.1998, nález Ústavního soudu č. III. ÚS 293/98 ze dne 21.1.1999).

Nesprávné obsazení soudu jako skutečnost opodstatňující přípustnost dovolání ve smyslu § 237 odst. 1 písm. g) o.s.ř. a zakládající současně dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. a) o.s.ř. je dána nejen tehdy, když namísto senátu složeného ze zákonem předepsaného počtu soudců rozhodne buď soudce jediný (samosoudce) anebo senát v jiném než v předepsaném počtu soudců, nýbrž tím spíše je soud nesprávně obsazen, jestliže věc projednávají a rozhodují soudci, kteří k tomu nejsou zákonem povolání (kteří nejsou v konkrétní věci zákonnými soudci).

Jestliže dovolací soud učinil závěr, že nesprávným obsazením soudu je evidentně též případ porušení práva na zákonného soudce, bylo možno přistoupit k bližšímu vymezení kritérií určujících naplnění tohoto principu. Jedná se tedy o určení okruhu (komplexu) jednak obecně závazných právních norem (zákonných i podzákonných), jednak norem interních, které v souladu s požadavky předvídatelnosti a transparentnosti i pro účastníky řízení jsou ztělesněním pojmu zákonného soudce, a to jak obecně, tak s přihlédnutím k posuzované věci. Takové vymezení je nezbytným předpokladem pro učinění závěru, zda v této věci skutečně došlo k porušení práva na zákonného soudce, a zda tedy s ohledem na výše uvedené je dán dovolatelkou uplatněný dovolací důvod.

K tomu se sluší připomenout, že zákonným soudcem je každý soudce určený k projednání a rozhodnutí konkrétní věci podle příslušných právních předpisů, včetně norem interní povahy, přičemž u posléze uvedených norem nutno ještě zdůraznit zásadní význam požadavku na jejich předvídatelnost a transparentnost.

Právo na zákonného soudce (tj. příslušnost soudu a soudce k projednávání a rozhodování věci) obsahuje řadu aspektů opírajících se o příslušnou zákonnou (podzákonnou, interní) úpravu, jež v té které konkrétní věci musí být dodržena, jinak je uvedené právo na zákonného soudce porušeno.

Proto součástí práva na zákonného soudce jsou požadavky na dodržení zákonného vymezení věcné, funkční a místní příslušnosti soudu (§ 9 až § 12, § 84 až § 89a o.s.ř.), dodržení hledisek rozdělení soudní agendy mezi senáty a jedinými soudci (samosoudce), včetně počtu soudců a přísedících v senátech (§ 36 až § 36c o.s.ř., § 9 odst. 2, odst. 3, § 12 odst. 2, odst. 3, § 15 odst. 2 a § 27 odst. 1 zák. č. [335/1991](#) Sb., ve znění pozdějších předpisů), vyloučení soudců z projednávání a rozhodování věci z důvodu jejich podjatosti (§ 14 o.s.ř.) a ve vztahu ke konkrétnímu soudci,

dodržení zásady přidělování soudní agendy a určení složení senátů podle předem stanovených pravidel, obsažených v rozvrhu práce toho kterého soudu vypracovaného v souladu s obecně závaznými právními předpisy tak, aby i pro účastníky řízení byla zaručena předvídatelnost a transparentnost obsazení soudu v konkrétní věci.

V posuzované věci není pochyb o dodržení ustanovení o příslušnosti soudu, věc byla projednána a rozhodována v senátu složeném z předepsaného počtu soudců a nejsou ani důvody k pochybnostem o nepodjatosti konkrétních soudců.

Podle § 10 odst. 1 o.s.ř. platí, že o odvoláních proti rozhodnutím okresních soudů rozhodují krajské soudy. V projednávané věci Krajský soud v Ostravě jako soud odvolací rozhodoval o odvolání žalobců proti rozsudku Okresního soudu v Olomouci.

Ustanovení § 33 odst. 5 zák. č. 335/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů, zakládá oprávnění ministra spravedlnosti, aby obecně závazným právním předpisem zřídil v obvodu okresního nebo krajského soudu jeho pobočku. Lze přisvědčit dovolatelce, že ve vztahu k posuzované věci je třeba poukázat na vyhlášku Ministerstva spravedlnosti č. 71/1993 Sb., kterou se mění a doplňuje vyhláška č. 576/1991 Sb., o zřízení poboček některých krajských a okresních soudů, kdy s účinností od 15.2.1993 byla v obvodu Krajského soudu v Ostravě zřízena jeho pobočka (Krajský soud v Ostravě - pobočka v Olomouci) se sídlem v Olomouci (§ 4a této vyhl.). Podle ustanovení § 4b odst. a) výše citované vyhlášky platí, že Krajský soud v Ostravě - pobočka v Olomouci (se sídlem v Olomouci) rozhoduje mimo jiné o opravných prostředcích proti rozhodnutím Okresního soudu v Olomouci v občanském soudním řízení s výjimkou rozhodování ve věcech obchodních, ve věcech pracovních, zlepšovacích návrhů a vynálezů, ve věcech s mezinárodním prvkem a v řízení o dědictví. Protože se v dané věci nejedná o výše citované výjimky lze uzavřít, že bylo v rozporu s obecně závaznými právními předpisy odňato projednávání a rozhodování věci pobočce Krajského soudu v Ostravě se sídlem v Olomouci, a proto nezajišťuje ústavní právo na zákonného soudce ve smyslu čl. 38 odst. 1 Listiny. Tento rozpor se v posuzované věci projevil tím, že v jeho důsledku ve věci rozhodoval soud, jenž byl nesprávně obsazen.

Požadavek na zajištění předvídatelnosti a transparentnosti obsazení soudu stěžím může být naplněn, jestliže při tvorbě rozvrhu práce soudu není respektována působnost soudu a jeho pobočky vyplývající z obecně závazné právní normy. Jak již výše bylo naznačeno, právo na zákonného soudce je naplňováno celým komplexem předem stanovených norem, a to jak obecně závazných (zákonných i podzákonných), tak interních, které v každé konkrétní věci musí být dodrženy, jinak je uvedené právo porušeno.

Ze všeho, co bylo shora uvedeno tak vyplývá, že je tedy opodstatněna přípustnost dovolání druhé žalobkyně ve smyslu § 237 odst. 1 písm. g) o.s.ř. a je třeba dospět k závěru, že je naplněn rovněž dovolací důvod podle § 241 odst. 3 písm. a) o.s.ř.

Jestliže dovolací soud dospěl k závěru o zmatečnosti řízení, nemohl pokládat napadené rozhodnutí za správné. Proto podle ustanovení § 243b odst. 1 o.s.ř. zrušil dovoláním napadený rozsudek odvolacího soudu (§ 243b odst. 2 věta první o.s.ř.) a vrátil věc tomuto soudu k dalšímu řízení. S ohledem na závaznost právního názoru dovolacího soudu (§ 243d odst. 1 věta druhá o.s.ř.) tedy věc projedná a rozhodne Krajský soud v Ostravě - pobočka v Olomouci se sídlem v Olomouci.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nepřiměřená délka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výše výživného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Výživné \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)

- [Započtení pohledávek \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Ušlý zisk](#)
- [Škoda vzniklá provozní činností](#)
- [Styk dítěte s osobou společensky blízkou](#)
- [Spotřebitel](#)
- [Náležitě odůvodnění jako procesní záruka \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Odměna advokáta \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Poučení účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)